

Međunarodni znanstveni skup »Nacionalne manjine u demokratskim društvima«

Begovo Razdolje, 17. – 20. svibnja 2012.

U Begovu Razdolu je ove godine održan već gotovo tradicionalni 15. međunarodni znanstveni skup posvećen nacionalnim manjinama. Pod nazivom »Nacionalne manjine u demokratskim društvima« organizirao ga je Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine Republike Hrvatske i uz financijsku podršku Zaklade »Friedrich Ebert«.

Skup je okupio četrdesetak sudionika iz Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine te Slovenije, koji su svoja izlaganja, podijeljena u pet panela, koncipirali u okviru četiriju tema: utjecaj članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji na prava nacionalnih manjina, utjecaj regionalne suradnje na zaštitu nacionalnih manjina u Jugoistočnoj Europi, političko predstavljanje nacionalnih manjina u državama Jugoistočne Europe i ostvarivanje prava nacionalnih manjina na kulturnu autonomiju.

Nakon pozdravnih govora Siniše Tatalovića s Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Aleksandra Tolnauera iz Savjeta za nacionalne manjine RH i Nenada Zakošeka, koji je sudionike pozdravio u ime Fakulteta političkih znanosti i Zaklade Friedrich Ebert, u prvom panelu izložena su tri rada. Mitja Žagar (Inštitut za narodnostna vprašanja u Ljubljani) u izlaganju »Što bi EU mogla napraviti za zaštitu nacionalnih manjina u JI Europi ukoliko bi za to postojala politička i društvena volja?« najvećim dijelom kritizira politiku Europske unije, u kojoj ne postoji opći i obvezujući pravni okvir zaštite nacionalnih manjina, dok s druge strane po-

sjeduje mehanizme kojima može utjecati na poboljšanje prava nacionalnih manjina. To je izlaganje potaknulo opširniju raspravu, u koju su se uključili Markus Jaeger i Dušica Pužić, predstavnici Vijeća Europe, koji su pokušali opovrgnuti, odnosno opravdati stavove EU-a o manjinskoj problematici. Izlaganje »Kulturna autonomija Srba u Hrvatskoj, intra-, inter-, multi-, transkulturni konteksti« Drage Roksandića (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) dotaknulo se skraćenoga povijesnog pregleda odnosa Hrvata i Srba promatranog, između ostalog, kroz prizmu ideja prikazanih u knjizi *Lica kulture* Vjerana Katunarića. Autor, potaknut mnogim primjerima suradnje dvaju naroda, zaključuje da jedan narod od drugoga ne može pobjeći te da s obzirom na depopulaciju oba moraju surađivati. U zadnjem radu prvoga panela »Dimenzije etnocentrizma i sociopatska agresivnost kao prediktori stavova prema nacionalnim manjinama« autora Zlatka Šrama, Margarete Gregurović i Sanje Lazanin iz Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu prezentirali su se rezultati empirijskog istraživanja provedenog 2009. na studentskoj populaciji zagrebačkog sveučilišta. Ti rezultati govore da su etnocentrizam i sociopatska agresivnost dobri prediktori negativnih i slabi prediktori pozitivnih stavova prema nacionalnim manjinama. Zaključak je da davanje potpore ostvarivanju manjinskih prava nije rezultat isključivo socijalno-psihološkog profila pojedinaca već i praktičnih političkih stavova.

Prvo izlaganje drugog panela »Proširenje EU i regija JI Europe: Republika Hrvatska kao novo 'predziđe'?« Vlatka Cvrtila, Marte Zorko i Maje Banovac s Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu bavi se novom potencijalnom ulogom Hrvatske u okviru EU-a, što bi rezultiralo novim odnosima između posto-

ječih manjina u Hrvatskoj i njihovih matičnih država, koje bi u novonastaloj situaciji bile odvojene Schengenskom granicom. S druge strane, ulazak Hrvatske u EU otvara nova pitanja o njezinoj uključenosti/isključenosti u regiji te bi se zapravo trebala pozicionirati kao *gateway* država za zemlje regije i njihov ulazak u EU. Ljiljana Mijović (Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci) u izlaganju »Konstitutivni narodi i Ostali u Ustavu BiH – provođenje presude Evropskog suda Sejdić-Finci« osvrnula se na upitnost i reperkusije provedbe presude Europskog suda za ljudska prava kojom se ustanovilo da Bosna i Hercegovina krši odredbe o zabrani diskriminacije Europske konvencije o ljudskim pravima. Provedba zahtijeva intervenciju u politički sustav BiH, i to na način koji bi promijenio i odnose u političkoj moći između triju konstitutivnih naroda, što Mijović smatra politički destabilizirajućim. Branko Dubravica zaključuje drugi panel izlaganjem »Izborni cenzus u Hrvatskoj i biračko pravo nacionalnih manjina početkom 20. stoljeća« ističući višestoljetnu tradiciju biranja poslanika nacionalnih manjina u hrvatskom Saboru i važnost njihove uloge, koja se očuvala sve do danas.

Treći panel počeo je izlaganjem Snežane Ilić (Centar za razvoj civilnog društva u Zrenjaninu) »Od stigme do priznavanja: Hrvatska manjinska samouprava u Srbiji 2002.–2012.« Autorica je govorila o položaju hrvatske nacionalne manjine u Srbiji te dala pregled razvoja manjinskih institucija Hrvata u Srbiji. Naglasila je da je hrvatska nacionalna manjina tijekom deset godina uspjela razviti institucije putem kojih Hrvati ostvaruju svoja prava na samoupravu u područjima kulture, informiranja, obrazovanja i službene upotrebe jezika te da te institucije imaju potporu državnih, pokrajinskih i lokalnih vlasti, no

upozorava na problem malobrojnih kadrova za vođenje manjinskih institucija te slabi interes građana za uključenje u njihov rad. Antonija Petričušić (Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju »(Privih) dvadeset godina prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj: kako osigurati dugoročnost manjinske politike?« kritizira postojeće manjinske politike, koje smatra nedovoljno približenima građanima. Smatra da manjinska politika nema legitimitet u širem hrvatskom stanovništvu te da bi se tijekom školovanja trebalo građanima usaditi trajnije vrijednosti i toleranciju prema različitim etničkim skupinama u Hrvatskoj uz isticanje važnosti uloge političkih aktera i medija. U izlaganju »Uloga nacionalnih savjeta nacionalnih manjina u Srbiji« Jelena Lončar (Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu) predstavlja analizu funkcioniranja manjinskih nacionalnih savjeta u Srbiji temeljenu na anketama provedenima među članovima mađarskoga, rumunjskog, romskog, bugarskog i slovačkog nacionalnog savjeta. Rezultati analize upućuju na konkretne probleme s kojima se manjine susreću, a najčešće su vezani uz konkretnu primjenu Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina.

U radu »Komparativni pregled političke participacije nacionalnih manjina u državama JI Europe« Vera Klopčić (Institut za narodnostna vprašanja u Ljubljani) bavi se aktualnim trendovima participacije nacionalnih manjina u državama bivše Jugoslavije te položajem Slovenaca koji žive u susjednim državama. Nada Raduški (Institut društvenih nauka u Beogradu) u izlaganju »Srpska nacionalna manjina u postjugoslavenskim državama« analizira demografske promjene srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj, Sloveniji, Makedoniji i Crnoj Gori od 1948. do 2001./02. Autorica je izložila dinamiku kretanja bro-

ja Srba te čimbenike (poput prirodnog prirasta, migracija i promjena u nacionalnom izjašnjavanju) koji su na to utjecali. Završni rad četvrtog panela »Nacionalne manjine kao čimbenik regionalnog povezivanja: Hrvatska i njezini susjedi« Dragutina Babića (Institut za migracije i narodnosti, Zagreb) bavi se dilemom jesu li nacionalne manjine resurs i pokretač suradnje u regiji ili kamen spoticanja među državama regije te prepreka za bolju političku ili ekonomsku suradnju.

Završni panel otvoren je izlaganjem Miloša Šolaje s Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci. U radu »Političko predstavljanje nacionalnih manjina u BiH – dileme, manipulacije i opstrukcije« autor upozna je sudionike skupa s trenutnom nestabilnom političkom situacijom u BiH, obilježenom neriješenim pitanjima državnosti i sukobima oko raspodjele političke moći između triju konstitutivnih naroda, što se naposljetku odražava i na položaj pripadnika nacionalnih manjina. Viktor Koska (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu) u radu »Preispitivanje rasprava o integraciji izbjeglica: integracija između državnih perspektiva i izbjegličkih iskustava« ukratko je prikazao izbjegličko stanje u Hrvatskoj, s naglaskom na izbjeglice srpske nacionalnosti koji su 1995. napustili Hrvatsku. U svom se izlaganju bavio stanjem i statusom izbjeglica u Hrvatskoj i izbjeglicama iz Hrvatske. Peti panel zaključen je izla-

ganjem »Članstvo u EU i zaštita nacionalnih manjina u Hrvatskoj« Siniše Tatalovića i Ružice Jakešević s Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Iako je hrvatski model zaštite manjina pokazao dobre rezultate u području kulturne autonomije i očuvanju identiteta manjina, dok se pokazao lošim u području integracije manjina u politički i javni život, autori zaključuju da se proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji pozitivno odrazio na ostvarivanje manjinskih prava i veću političku osjetljivost države na interese i zahtjeve nacionalnih manjina.

Vrlo heterogeni sastav sudionika skupa, izloženih pristupa te referata osigurao je konstruktivne rasprave nakon svakog panela. Budući da je dio znanstvenoistraživačkog projekta *Republika Hrvatska u europskoj sigurnosnoj arhitekturi*, koji se realizira na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, i bilateralnoga znanstvenoistraživačkog projekta *Zaštita nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji*, koji realiziraju Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, skup je pozitivan primjer dugogodišnje suradnje znanstvenika, sveučilišnih profesora, stručnjaka i političara iz Hrvatske i susjednih zemalja koji se bave tematikom prava nacionalnih manjina te tako pridonose poboljšanju njihovog položaja.

Margareta Gregurović

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*